

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Tárgy:

- **Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre a villamos energia belső piacára vonatkozó közös szabályokról szóló 2003/54/EK irányelv módosításáról**
- **Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre a földgáz belső piacára vonatkozó közös szabályokról szóló 2003/55/EK irányelv módosításáról**
- **Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre az Energiaszabályozói Együttműködési Ügynökség létrehozásáról**
- **Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a villamos energia határokon keresztül történő kereskedelme esetén alkalmazandó hálózati hozzáférési feltételekről szóló 1228/2003/EK rendelet módosításáról**
- **Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a földgázszállító hálózatokhoz való hozzáférés feltételeiről szóló 1775/2005/EK rendelet módosításáról**

COM(2007) 528 végleges – 2007/0195 (COD)

COM(2007) 529 végleges – 2007/0196 (COD)

COM(2007) 530 végleges – 2007/0197 (COD)

COM(2007) 531 végleges – 2007/0198 (COD)

COM(2007) 532 végleges – 2007/0199 (COD)

(2008/C 211/06)

2007. október 18-án a Tanács úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 44. cikkének (2) bekezdése, valamint 55. és 95. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban:

Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre a villamos energia belső piacára vonatkozó közös szabályokról szóló 2003/54/EK irányelv módosításáról

Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre a földgáz belső piacára vonatkozó közös szabályokról szóló 2003/55/EK irányelv módosításáról

Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre az Energiaszabályozói Együttműködési Ügynökség létrehozásáról

Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a villamos energia határokon keresztül történő kereskedelme esetén alkalmazandó hálózati hozzáférési feltételekről szóló 1228/2003/EK rendelet módosításáról

Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a földgázszállító hálózatokhoz való hozzáférés feltételeiről szóló 1775/2005/EK rendelet módosításáról.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Közlekedés, energia, infrastruktúra és információs társadalom” szekció 2008. április 4-én elfogadta véleményét. (Előadó: Carmelo CEDRONE.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2008. április 22–23-án tartott 444. plenáris ülésén (az április 22-i ülésnapon) 100 szavazattal, 4 ellenében, 7 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és javaslatok

1.1 Következtetések

1.1.1 Az EGSZB összességében pozitívan értékeli az Európai Bizottság indokait az energiapiacokra vonatkozó harmadik intézkedéscsomag előterjesztésével kapcsolatban, amely jogi és gazdasági szempontból kényes, sok vitát és ellentétes reakciókat kiváltó problémára keres megoldást.

1.1.2 Az EGSZB meggyőződése, hogy az energiaágazat jelenlegi helyzete tovább nem tartható fenn. Miután elindítottuk a piaci integráció és liberalizáció folyamatát, most félúton járva döntenünk kell, merre megyünk tovább. Az energiapiac liberalizációja elakadt, aminek következtében az átmenet költségei magasabbak lehetnek, mint a járulékos haszon. E költségek az

összehangolt uniós szabályozási keretek és esetenként a valódi liberalizációs hajlandóság hiányának, valamint annak tulajdoníthatók, hogy a különböző szereplők hatáskörei nincsenek világosan elhatárolva. Ez a szabályozási bizonytalanság ahhoz vezethet, hogy az ágazatban leohad a beruházási kedv és a verseny. Ez a folyamat széttöredezett uniós piacot eredményezett, amelyet egyes esetekben a korábbi monopóliumok tulajdonosai irányítanak, ezért szilárdan ki kell állni amellett, hogy szükség van a liberalizációs folyamat határozott folytatására.

1.1.3 A politikai aspektus: az egységes piac

1.1.3.1 A stratégia sarokköve az *egységes európai energiapiac* megvalósítása. Az EU-nak közös stratégiát kell kidolgoznia a

nemzetközi szinten való gyors, egyértelmű és nagyobb tárgyalási erővel történő fellépés érdekében. Mivel égető szükség van a tagállamok, a szabályozó hatóságok és a rendszerüzemeltetők közötti együttműködésre, olyan strukturális változtatásokat kell végrehajtani, amelyek a rendszerműködés és a rendszerfejlesztés regionális szintű integrálására irányulnak. Az egyes tagállamoknak egyesíteniük kell tapasztalataikat, ismereteiket és előírásait, hogy közösen léphessenek fel és terjeszthessék elő (vihessék keresztül) az ellátási költségekre vonatkozó saját politikájukat, minél versenyképesebb környezetet teremtve, amely minél tisztességesebb és a pénzügyi spekulációktól független árakat tesz lehetővé. A tagállamok között nagyobb egységre van szükség, és a felhasználók/fogyasztók érdekében be kell tartaniuk a közösen elfogadott szabályokat, oly módon, hogy nemzeti szinten végrehajtsák a korábban elfogadott közösségi jogszabályokat.

1.1.4 A gazdasági aspektus

1.1.4.1 Az EGSZB meggyőződése, hogy a megfelelően szabályozott tisztességes verseny (amire az Európai Bizottság jelenlegi javaslata nem jelent garanciát) elősegítené az alternatív energiaforrások növelését, illetve az energetikai infrastruktúrába való beruházást, növelné a vállalkozások (például a kkv-k) termelékenységét, ezzel pedig lehetővé tenné a tisztességes árak elérését, elősegítené az átláthatóságot és csökkentené a domináns pozíciók kialakulásának kockázatát.

1.1.4.2 A harmadik intézkedéscsomag egyik legfontosabb célja az energiaipari infrastruktúrába történő – szükséges – beruházások ösztönzése, valamint ezen infrastruktúrák uniós szintű koordinálása. E téren az Európai Bizottság által javasolt intézkedések a helyes irányba tett lépésnek tekinthetők, ugyanakkor biztosítani kell, hogy ezek az intézkedések a szükséges termelési beruházásokat lehetővé teszik, valamint hogy a befektetők bizalmát növelik. A hálózatépítést illetően gondoskodni kell a megfelelő, minden érdekelt felet figyelembe vevő tervezésről, amelyet a megfelelő szinten és határidőre meg is valósítanak. Továbbá szükség van a beruházások uniós szintű ellenőrzésére (az Energiaszabályozói Együttműködési Ügynökség által). A jelenlegi, meglehetősen rugalmatlan piacon egyes vállalatok oligopol helyzetet élveznek, bizonyos államok nem szívesen engedik át ellátással kapcsolatos hatásköreiket, a piaci szereplők és a fogyasztók bizalma elveszőben van, ami a pénzeszközök hiányát eredményezi; ezeket a körülményeket meg kellene szüntetni.

1.1.5 A szociális aspektus

1.1.5.1 A harmadik intézkedéscsomag által elindított szerkezetátalakítási folyamatot foglalkoztatási politikának kellene támogatnia, a szakszervezetek és a vállalatok teljes bevonásával, olyan eszközök révén, mint a *corporate social restructuring*, valamint a nemzeti és uniós szintű szociális „ütközők”. Biztató jel, hogy azokban az országokban, amelyek már végrehajtották szállítási hálózataik esetében a tulajdonjogi szétválasztást, a foglalkoztatás terén nem mutatkoztak negatív hatások.

1.1.5.2 Jóllehet a kiszolgáltatott fogyasztók védelme szigorúan nemzeti hatáskörbe tartozik majd, alapvető jelentőségű, hogy az Európai Bizottság elismerje az ilyen jellegű nemzetközi intézkedések fontosságát. Az Európai Bizottságnak nyomon kell követnie az intézkedések végrehajtását, és meg kell győződnie arról, hogy azok összhangban vannak a nyílt, versenyképes piac követelményeivel. Uniós szinten ki kell dolgozni az *energiaszegénység* fogalmát (csökkentett ár), és a jelenlegi irányelvekben lefektetett közszolgáltatási, illetve általános érdekű kötelezettségeket továbbra is fenn kell tartani.

1.1.6 Felhasználók (ipari és háztartási fogyasztók)

1.1.6.1 Az új energiapolitikai stratégiának ezért a vállalkozások közötti valódi verseny előmozdítására, így a felhasználók választási lehetőségeinek bővítésére kell irányulnia. A szállítási hálózatokat hozzáférhetővé kell tenni mindenki számára, aki használni kívánja őket. A nagy energiafogyasztók esetében európai szerződést kell aláírni, amely biztosítja a rögzített árakon (hasonló árak vagy *law of one price*) történő energiabeosztást, kiküszöbölve az állami támogatást (amely torzítja a versenyt). El kell ismerni a fogyasztók uniós szinten rögzített jogait, és biztosítani kell számukra, hogy szabadon dönthessenek az általuk választott legalacsonyabb árat szabó szolgáltató mellett.

1.1.7 Az EGSZB végül úgy véli, hogy az európai bizottsági javaslatnak arra kell irányulnia, hogy megelőzze az előnyös pozícióik megőrzésén fáradozó nagy, monopolhelyzetű vállalatok és a munkahelyek megóvására jogosan törekvő szakszervezetek közös, a status quo fenntartására irányuló nem önkéntes fellépését.

1.2 Az EGSZB javaslatai

1.2.1 Egységes energiapiac

1.2.1.1 Az egységes energiapiac folyamatának felgyorsítása érdekében az Európai Bizottságnak a harmadik intézkedéscsomag javaslatait oly módon kell módosítania, hogy megfelelő hatáskörrel rendelkezzen a nemzetközi szinten történő független fellépéshez, különös tekintettel az energiaforrásokra. Ennek alapján az intézkedéscsomag regionális együttműködésre vonatkozó javaslatait fontos mérőföldkőnek kell tekinteni a végső cél, az egységes energiapiac szempontjából. A tagállamoknak ezenkívül villamosenergia-piacaik integrálására kellene törekedniük, a rendszerüzemeltetőknek pedig több tagállamot is el kellene látniuk. Az EGSZB meggyőződése, hogy a harmadik intézkedéscsomag regionális együttműködésre vonatkozó javaslatait semmi szín alatt nem szabad az egységes energiapiac átmeneti pótlékának vagy alternatívájának tekinteni. Rendkívül fontos a tulajdonjogi szétválasztáson alapuló regionális együttműködés a termeléstől/értékesítéstől ténylegesen szétválasztott hálózatüzemeltetők között. Az európai szabályozó hatóságok csoportja (ERGEG) által az elmúlt években támogatott regionális kezdeményezéseket is fel kellene használni a szabályozás és a piaci szabályok következetességének ellenőrzésére.

1.2.2 Szétválasztás (*Unbundling*)

1.2.2.1 Az EGSZB úgy véli, hogy az Európai Bizottságnak a tulajdonjogi szétválasztást kellene támogatnia, amely a beruházások ösztönzésének szempontjából kétségkívül előnyösebb, mint a független rendszerüzemeltető opciója. Ez növelné az átláthatóságot és a szereplők bizalmát, javítaná a rendszer biztonságát és az ellenőrzést a monopóliumok felett, megelőzné a diszkriminatív magatartást, és optimalizálná a hálózatok használatát és fenntartását.

1.2.2.2 További megfontolások és elemzések tárgyává kell tenni a hálózati tulajdonjog stratégiai aspektusait, illetve hogy mennyiben van szükség e tekintetben kölcsönös garanciákra egyebek között esetleges harmadik országok érdekeivel, illetve a hálózati tulajdonjog alternatíváival (köz- vagy magántulajdon) kapcsolatban. A tulajdonjogi szétválasztás végrehajtására vonatkozó európai bizottsági javaslat nem írja elő a jelenleg köztulajdonban lévő átviteli hálózatok privatizációját.

1.2.2.3 A villamosenergia- és a földgázszektor közötti különbségek nem elég markánsak ahhoz (gondoljunk az USA-val, Dániával, Hollandiával, Portugáliával, az Egyesült Királysággal, Spanyolországgal és Svédországgal kapcsolatos példákra), hogy a tulajdonjogi szétválasztás tekintetében eltérő bánásmódokat indokoljanak. A termelés/értékesítés és a szállítás tulajdonjogi szétválasztása mindkét szektorban szükségszerű. Az elégtelen vertikális szétválasztásból adódó diszkriminatív magatartás ugyanolyan lenne. A földgáz-értékesítő vállalatokat nem az kellene érdekelje, hogy ki szállítja a földgázt: pusztán arra kellene törekedniük, hogy megbízható és a szerződéses kötelezettségeik teljesítésére pénzügyileg alkalmas vállalkozásokkal kössenek üzletet, miközben az ő földgázukat árulják.

1.2.3 Az Európai Ügynökség

Az EGSZB-nek szilárd meggyőződése, hogy az Energiaszabályozói Együttműködési Ügynökségnek szélesebb hatáskört kell kapnia a következő területeken:

- a független szabályozói szerep betöltése,
- az ENTSO tevékenységeinek ellenőrzése, valamint – az ENTSO-val és egy állandó piaci munkacsoporttal együtt – az Európai Bizottság támogatása a szükséges technikai és piaci szabályok listájának meghatározásában, valamint a megfelelő iránymutatások és szabályok kidolgozása és jóváhagyása érdekében,
- kritériumok kidolgozása és műszaki, illetve piaci szabályzatok jóváhagyása,
- árképzési eljárások kidolgozása és a határokon átnyúló villamosenergia-szállítás rendszerüzemeltetői költségeinek ellentételezési mechanizmusához kapcsolódó árképzés,

- a hálózatfejlesztési elvekre vonatkozó iránymutatások kidolgozása és az ENTSO által előterjesztett 10 éves beruházási terv jóváhagyása,
- ajánlások és vélemények kidolgozása az Európai Parlament, a Tanács és az Európai Bizottság részére,
- konzultáció a piaci szereplőkkel,
- a nemzeti hatóságok munkájának koordinálása, valamint
- az átláthatóság növelése, saját ügyvezető tanácsának kinevezési eljárásait is beleértve.

1.2.4 Nemzeti hatóságok

1.2.4.1 A nemzeti szabályozók kulcsszerepet játszanak a verseny előmozdításában és az irányelvek nemzeti szinten történő megfelelő végrehajtásának biztosításában, különös tekintettel az infrastruktúrák részrehajlás nélküli használatának szabályaira. Ezért harmonizálni kell hatásköreiket, és növelni kell függetlenségüket a kormányoktól és az energiavállalatoktól, az erőfölénnyel való visszaélés ellenőrzése és megelőzése érdekében. Egy függetlenebb szabályozó hatóság növeli a piac iránti bizalmat, és aktívabban együtt tud működni az ACER-rel.

1.2.5 Az Átviteli/szállítási Rendszerüzemeltetők Európai Hálózata – ENTSO

1.2.5.1 Az EGSZB szorgalmazza a nemzeti hálózatüzemeltetők közötti nagyobb fokú koordinációt, a beruházások növelése, illetve az infrastruktúra-kezelés optimalizálása érdekében, az integrált európai hálózat fejlesztésére irányuló igénynek megfelelően. Az Ügynökségnek a tervezettnél nagyobb szerepet kell adni a szabályzatok előterjesztésében, kidolgozásában, felügyeletében és jóváhagyásában, biztosítva a közérdekek megfelelő figyelembevételét. Az ENTSO szerepe ne haladja meg kapacitásait és kompetenciáit. Az iránymutatások és szabályzatok kidolgozását ezért az ACER-nek kellene végeznie.

1.2.6 Európai hálózatok és beruházás

1.2.6.1 Az EGSZB úgy véli, hogy egy mindenki számára hozzáférhető és/vagy európai privát, uniós szinten szabályozott, energiaszállítási és -használati hálózat kialakítására irányuló beruházási program révén az EU-nak fel kellene készülnie a hálózathasználat jövőbeli fejleményeire. Ehhez biztosítani kellene, hogy az összekapcsolási eljárások valóban átláthatóak legyenek, és piacgazdasági eljárásokon alapuljanak, azért hogy a kereskedelem minél dinamikusabb legyen. A beruházások akkor indokoltak, ha regionális szinten társadalmi-gazdasági előnyöket eredményeznek. A szabályzatok és a tízéves beruházási terv kidolgozására vonatkozó döntési folyamatba valamennyi piaci szereplőt megfelelően be kellene vonni.

1.2.7 Demokrácia és képviselet

1.2.7.1 Az EGSZB szerint a fogyasztóknak is képviseletet kell biztosítani az Ügynökség ügyvezetésében, a meglévő vagy jövőbeli rendelkezések alapján. Ugyanígy az összes érdekelt fél (piaci szereplők, munkavállalói szervezetek, vállalatok) számára is képviseletet lehetne biztosítani nemcsak az Ügynökség ügyvezetésében, hanem egy megfelelő felügyeleti testületben is, oly módon, hogy a szabályozás kidolgozása ne csak a legvégső szakaszokban, hanem már a kezdetektől fogva minél szélesebb körű konszenzus és részvétel mellett történjen.

2. Bevezető

2.1 Az Európai Bizottság körülbelül tíz évvel ezelőtt (nagyon megkésve) megtette az első lépéseket az egységes villamosenergia- és földgázpiac európai szabályozási kereteinek kialakítása felé. Az EGSZB-nek így többször is alkalma nyílt kifejeznie – olykor az Európai Bizottsággal ellentétes – véleményét az évek során egyre nagyobb figyelmet és vitát kiváltó kérdéskörrel.

2.2 A villamosenergia- és földgázpiacra vonatkozó jogalkotási javaslatokat tartalmazó harmadik intézkedéscsomag elfogadásával az Európai Bizottság be kívánja fejezni a folyamatot, méghozzá egy gyökeresen megváltozott nemzetközi helyzetben, amely minden szereplő számára új problémákat vet fel. Nem minden tagállam ért egyet a javaslatokkal, ami késleltetheti ezek elfogadását és alkalmazását, és veszélybe sodorja az egységes európai energiapiac kialakítását.

2.3 Az EGSZB-re nagy felelősség hárul: véleményt dolgoz ki az elmúlt évek egyik legközpontibb (és legtöbb vitát kiváltó) problémájáról, amelytől nemcsak az egységes európai energiapiac, hanem a szektorban tevékenykedő európai vállalatok, az európai fogyasztók, valamint az EU-n kívüli vállalkozások sorsa is függ.

2.4 Az EGSZB üdvözlözi az Európai Bizottság által elvégzett hatáértékelést (lásd ott), amely maga is tartalmaz néhány jól alkalmazható mutatót a hatékony liberalizációra és a „tisztességes” versenyre nézve.

3. Az Európai Bizottság javaslatainak indokai

3.1 Biztosítani kell, hogy a fogyasztók a gyakorlatban is szabadon választhassák meg szolgáltatójukat egy széles kínálatból, és élvezhessék a szabad választás „előnyeit”. Meg kell győződni arról, hogy a harmadik országbeli, az EU-ban is működő vállalkozások szintén biztosítják a felhasználók számára ezeket az optimális körülményeket.

3.2 A termelést és a szállítást szét kell választani a villamosenergia- és földgázszállítási hálózatok tulajdonjogától és üzemeltetésétől. Egy másik lehetőség: a „független rendszerüzemeltető” lehetősége is ismertetésre kerül, ahol a meglévő vertikálisan integrált vállalatok csak akkor maradhatnak a hálózat tulajdonosai, ha állóeszközeiket egy független testület vagy más vállalkozás kezeli; ez ösztönözné az infrastruktúrába történő beruházásokat.

3.3 Kézzelfogható válaszokat kell adni a piac nemzeti határok mentén való széttagozottságára, jelenlegi vertikális integrációjára és nagyfokú koncentrációjára, ami a gyakorlatban megakadályozta a valódi versenyt és az egységes belső energia-piac kialakulását.

3.4 A határokon átnyúló kereskedelem egyszerűsítésére olyan ügynökséget kell létrehozni, melynek feladata a nemzeti energiapiaci szabályozó hatóságok közötti koordináció, illetve a különböző országokban működő vállalkozások számára egyenlő feltételek kialakítása; ez biztosíthatja a valódi európai hálózat kialakulását, előmozdítva az ellátás biztonságát és diverzifikációját. Mindez megerősíti és garantálja a tagállami hatóságok függetlenségét.

3.5 Ösztönözni kell az együttműködést, az európai átviteli rendszer-üzemeltetők által kidolgozandó új előírások alapján, és biztosítani kell a különböző nemzeti piacok közötti fokozott együttműködést, amelyek ellátását veszély fenyegeti.

3.6 Növelni kell az átláthatóságot a piaci szabályozás ésszerűsítése, valamint a fogyasztók folyamatos tájékoztatása révén, mely utóbbi „növelné” a felhasználók bizalmát a szabad piac által kínált értékek iránt (vajon volt-e eddig valóban szilárd bizalom részükről?).

3.7 Jövőre az energiafogyasztók felhasználói jogait egy (kötelező jellegű) „Charta” erősítené meg, amely magába foglalná a szolgáltatókra vonatkozó tájékoztatást, a különböző piaci opciókat, a bürokrácia csökkentését, az energiaszegénység kérdését stb (!).

4. Az irányelvekre vonatkozó javaslatok (villamos energia és földgáz)

4.1 A villamosenergia- és földgáz-ellátási/átviteli rendszerek valamennyi tagállamban történő tényleges (jogi és operatív) szétválasztása vertikálisan integrálatlan rendszerek létrehozása révén. Ez kulcsfontosságú a lehetséges érdekkonfliktusok megoldásához, továbbá:

- annak biztosításához, hogy elegendő beruházás irányuljon a hatékonyabb ellátási és szállítási rendszerbe, a határokon átnyúló szállítások irányításának tökéletesítését is beleértve,
- a vertikálisan integrált energiaelosztási és -termelési rendszerekhez kapcsolódó vállalatok privilégiumainak és a velük szemben tanúsított eltérő bánásmódnak a felszámolásához,
- annak biztosításához, hogy valamennyi – ne csupán a szóban forgó vállalkozáshoz kapcsolódó – piaci szereplő tisztességes és átlátható módon férjen hozzá az információkhoz.

4.2 Azoknak a vertikálisan integrált vállalatoknak az esetében, amelyek vonakodnak a valódi tulajdonjogi szétválasztás útjára lépni, lehetséges alternatív megoldásként felmerül egy független rendszerüzemeltető létrehozása. A független rendszerüzemeltető lehetővé teheti a vállalatok számára, hogy megőrizzék a hálózat tulajdonjogát, viszont nem üzemeltethetik a hálózatot. Ez a függetlenség kizárólag egy hatékony szabályozási rendszer keretében biztosítható.

(!) Lásd az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő témában: „A Bizottság közleménye – Az Energiafogyasztók Jogainak Európai Chartája felé” CESE 71/2008.

4.2.1 A rendszerüzemeltetők függetlensége – ahogy a szállítási hálózatok és a termelési rendszerek tulajdonjogi szétválasztása is – egyformán vonatkozik az állami és a magánvállalatokra.

4.2.2 Az elsődleges cél az, hogy a villamosenergia- és földgáztermelési/ellátási szektorban tevékenykedő vállalkozások valamennyi uniós tagállamban egymástól teljesen külön működjenek.

4.2.3 Az irányelvjavaslat átmeneti eltérésekről rendelkezik a tulajdonjogi szétválasztásra vonatkozó szabályoktól az energiainfrastruktúrába irányuló beruházások esetében.

4.3 Az ellátásnak és a termelésnek a rendszerüzemeltetőktől történő elválasztását nemcsak nemzeti szinten, hanem az egész EU-ban tervezik. Egyetlen energiatermelő vállalat sem üzemeltethet vagy birtokolhat szállítási rendszert más tagállamban. Minden, a rendszerbe újonnan belépő szereplőnek bizonyítania kell az ellátó, illetve termelési tevékenységektől való függetlenségét.

4.4 A tulajdonjogi szétválasztásnak megfelelően működő piacot és hálózatot, végső soron pedig tisztességes villamosenergia- és földgáz-árképzést kell eredményeznie, amit az árak csökkenése követhet, nyilvánvaló előnyökkel a fogyasztók és az ágazat befektetői számára.

4.5 A független rendszerüzemeltetők megfelelő működése, valamint a termelési és ellátórendszerek tulajdonjogi szétválasztásának hatékonysága csak független és működőképes szabályozó hatóság mellett biztosítható. A szabályozó hatóságoknak jogilag önállóknak és funkcionálisan függetlennek kell lenniük minden más állami, illetve magán entitástól, továbbá minden egyéb piaci érdektől függetlenül kell tevékenykedniük. Teljes hatáskörrel kell rendelkezniük, és a tagállami határokon át együtt kell hogy tudjanak működni egymással a következőkben:

- a piaci szereplőkre vonatkozó átláthatósági kötelezettségek betartásának ellenőrzése,
- a fogyasztóvédelmi intézkedések hatékonyságának biztosítása,
- a villamosenergia- és földgázelosztás megfelelő működésének ellenőrzése,
- az átvitelrendszer-üzemeltetők beruházási terveinek felügyelete, és azok kölcsönös kompatibilitásának ellenőrzése,
- annak ellenőrzése, hogy vannak-e piaci visszaélések, illetve domináns szereplők, amelyek gátolják a tisztességes árképzést.

A megállapított szabályok végrehajtásában – konzultatív testületként – külső ügynökségek (az Energiaszabályozói Együttműködési Ügynökség, CESR) segítik az Európai Bizottságot.

5. A rendeletjavaslatok (az Energiaszabályozói Együttműködési Ügynökség létrehozása, hálózati hozzáférési feltételek a határokon keresztül történő villamosenergia-kereskedelemben, a földgázszállító hálózatok hozzáférési feltételei)

5.1 A belső piacok megszilárdítása a közös szabályok és megközelítések kialakításával együtt központi eleme az európai energiapiac fejlesztésének és a szükséges – határokon átnyúló – kereskedelem kialakításának. A jelenlegi rendelkezéseket (a villamosenergia-szolgáltatók működését jelenleg szabályozó műszaki előírásokat, illetve hálózati szabályokat) harmonizálni kell a különböző országok között. Úgy tűnik, hogy eddig ez az ERGEG egésze alatt nem történt meg. A harmonizáció kizárólag külön, független testület által valósítható meg, amelynek a Szerződés előírása alapján ügynökségként kell megalakulnia.

5.2 Az Ügynökség fő feladatai a következők lennének:

- a határokon átnyúló ügyek irányításának tökéletesítése,
- a villamos energia és földgáz átvitelrendszer-üzemeltetők tevékenységének felügyelete,
- a hálózatokra vonatkozó tízéves beruházási tervek hatékonyságának ellenőrzése,
- a piaci szereplők közötti együttműködés hatékony és átlátható, az egységes piac javát szolgáló lebonyolításának biztosítása,
- döntéshozatal egyes technikai kérdésekben és az eltérésekre irányuló kérelmekről,
- tanácsadó szerep a piaci szabályozással kapcsolatos kérdésekben, valamint a nemzeti szabályozó testületek eljárásainak javítására irányuló lépések támogatása.

5.3 Az Ügynökség szervezeti struktúrája a közösségi ügynökségek jellegzetes modelljét követi, különös gondot fordítva a szabályozási funkciók függetlenségének garantálására. E cél érdekében az Ügynökség igazgatója által kinevezett Igazgatótanács mellett felállítanak a piacsabályozási ügyek összességéért felelős Szabályozók Tanácsát, valamint az Ügynökség határozatait elleni fellebbezésekben eljáró Fellebbezési Tanácsot is. Az Ügynökség legfeljebb 40–50 személyből állna, és költségvetése nem léphetné túl az évi 6–7 millió eurót, amelyet közösségi finanszírozás fedezne.

5.4 Az Európai Bizottság a Szerződések őre és a „felügyelő felügyelője”. Az Ügynökség csak egyes technikai kérdésekben rendelkezik döntéshozói hatáskörrel, illetve önállósággal. Az Európai Bizottság akár az Ügynökség tájékoztatása alapján, akár saját kezdeményezésre is dönthet úgy, hogy közbelép a jobb együttműködés vagy a piac megfelelő működése érdekében.

5.5 Az átvitelrendszer-üzemeltetők közötti hatékony együttműködés létfontosságú a piac valódi integrációja szempontjából. Jelenleg ez az együttműködési kizárólag önkéntes alapon zajlik, és nem hoz kielégítő eredményeket, különösen amikor hálózati problémák vagy áramkimaradások léptek fel. A rendszerműködés regionális szintű integrálása elősegítené:

- egy koherens, nemzetközi szinten is érvényes műszaki és piaci szabályrendszer meghatározását,
- műszaki kódexek meghatározását ott, ahol nincs valódi együttműködés a hálózatok között,
- megkülönböztetésmentes magatartás biztosítását a hálózatok üzemeltetésével és fejlesztésével kapcsolatban,
- a piaci integrációt, így lehetővé tenné az árkonvergenciát, enyhítené a piaci koncentrációval kapcsolatos aggodalmakat, ösztönözné a likviditást stb., valamint
- a kutatás és az innováció finanszírozásának és irányításának támogatását.

5.6 Az átvitelrendszer-üzemeltetők közötti együttműködési struktúrákat európai szinten maradéktalanul el kell ismerni. Vagy a meglévő struktúrákra kell támaszkodni, mint a GTE és az ETSO, vagy központi és – szervezetileg, illetve a hálózattervezés és -üzemeltetés gyakorlati eszközei szintjén – állandó jellegű struktúrát kell kiépíteni.

6. Általános megjegyzések

6.1 A hálózatok – különösen a villamosenergia-hálózatok – problémája nem annyira maga a liberalizáció, mint az, hogy képessé tegyünk a lakosságot, illetve a vállalatokat arra, hogy használni tudják e hálózatokat. Gondolkodni lehetne például állami tulajdonú vagy uniós szabályozás alá eső, mindenki számára hozzáférhető európai hálózatokról.

6.2 Célszerű lenne, ha az Európai Bizottság támogatná az olyan, teljes mértékben innovatív szállítási rendszer kialakítására irányuló beruházásokat, amely – intelligens interaktív hálózat alkalmazása révén – lehetővé tenné a villamos energia európai szintű felhasználását. Ez az internethez hasonló hálózat az intelligens mérők technológiáját hasznosítaná, és mindkét irányban lehetővé tenné az energia áramlását.

6.3 Ez nagymértékben ösztönözné a befektetéseket, új munkahelyeket hozna létre, és valóra váltaná a „hatalmat a népnek” régi jelszavát: az energia cserefolyamata egy mindenki számára nyitott hálózaton keresztül, mindenki igényének megfelelően zajlana, kivétel nélkül minden uniós országban ugyanazon szabályok alkalmazásával (ahogy az internet esetében már most tapasztalható).

6.4 A fenti érvek alapján fokozatosan a villamos energia elosztó rendszerének teljes szétválasztása felé lehetne haladni, míg a földgázhálózatok esetében a szétválasztás és a „független rendszerüzemeltetők” között kellene választani.

6.5 Az Európai Bizottság által megjelölt célkitűzések (a nemzeti hatóságok megerősítése, a szállításrendszer-üzemeltetők [ISO, TSO] közötti együttműködés megerősítése, a piac átláthatóságának növelése stb.) nehezen teljesíthetők, ha nem sikerül túllépni a korlátozott nemzeti szempontokon, nemcsak a hálózatokkal, hanem az ellátással, a beruházásokkal stb. kapcsolatban is. Bár az árak alacsonyan tartásához ez nem elég, egyedül az ilyen intézkedések képesek a szolgáltatás minőségének javítására.

6.6 Az a tény, hogy a kőolajtartalmú világ néhány régiójában összpontosulnak (61,8 % a Közel-Keleten, 11,7 % Európában és Oroszországban, 9,4 % Afrikában, 8,5 % Dél-Amerikában, 5,1 % Észak-Amerikában és 3,5 % a Távols-Keleten [F. Profumo, Politecnico di Torino]) határozottabb közös politika kialakítására kellene, hogy ösztönözze az Európai Bizottságot mind a fenti régiókkal, mind azon nemzetközi szervezetekkel kapcsolatban, ahol a megállapodásokat kötik, és ahol a döntések születnek. Máskülönben az egyszerű liberalizáció csapdává válhat az óvatlan felhasználók számára, és nem lesz elegendő az árak alacsonyan tartásához, amelyek gyakran magasba szöknek olyan monopóliumok miatt, amelyek még a politikai döntéshozóknak is feltételeket diktálnak.

6.7 Az EU-nak tovább kell haladnia a szabályozott verseny és az átláthatóság útján, versenyképesebb és átláthatóbbá téve gazdasági rendszerét. A Microsoft és a Volkswagen fölött aratott győzelmek biztató precedenst teremtenek a verseny számára, bár önmagukban nem elegendők. Hatékonyabb intézkedéseket kellene hozni a foglalkoztatásra gyakorolt hatás és a következő mérséklése érdekében, valamint intézkedésekkel és beruházásokkal támogatni kellene a dinamikusabb gazdasági rendszert, lehetőségeket teremtve a munkavállalók és a fiatalok számára, és ezáltal csökkentve a „védelemre” való igényüket. Az Európa gazdasági növekedésére vonatkozó nem éppen biztató legújabb adatok (lásd az Európai Bizottság közleményét) oka nemcsak az erős euróban keresendő, hanem a vállalkozások gyenge versenyképességében és a sokuk által élvezett „védelemben” is. A vállalkozások monopóliumainak az Egységes Európai Okmány életbelépése óta zajló felszámolása sikeres kell, hogy legyen, mivel kudarca a fogyasztók/polgárok érdekeinek sérelmét vonná maga után, egyrészt a szervezetlenség, másrészt a hálózatoknak ismét a közpénzekből történő fenntartására révén, a brit vasúttal törtétekhez hasonlóan.

6.8 Az intézkedéscsomagról folytatott vitának nem szabad az intézményekre és a csomaggal kapcsolatos munkában részt vevőkre korlátozódnia. Az Európai Bizottságnak és az EGSZB-nek a külvilágra is ki kell terjesztenie a vitát, amelybe a nagyközönséget mint fogyasztót, valamint a munkavállalókat és a vállalkozásokat is be kell vonni, elkerülve azt, hogy a döntéseket csupán a nagy – gyakran monopóliumhelyzetben lévő – energiavállalatok befolyásolják. (Például a témában egy blogot lehetne nyitni a nagyközönség számára, nyilvános meghallgatásokat kellene rendezni a tagállamok többségében és néhány európai városban, az eredményeket pedig széles körű, nyilvános konferencia keretében kellene uniós szinten összegezni.) Az európai szabályozási ügynökségeknek az Európai Bizottság általi ellenőrzését egyébként demokratikus dimenzióval is bővíteni kellene, megerősítve az Európai Parlament által végzett ellenőrzéssel.

7. Részletes megjegyzések

7.1 A különböző tevékenységek – az ellátás, a termelés és a hálózatüzemeltetés – tulajdonjogi szétválasztása (*ownership unbundling*). Ezek az intézkedések a piacra jutással kapcsolatos akadályok csökkentésének az előfeltételei. A cél a lánc több pontján különböző tevékenységeket végző, integrált vállalatok megakadályozása abban, hogy a liberalizált tevékenységek költségeinek egy részét „átvigyék” a szabályozott tevékenységekre, és így jogtalan versenyelőnyhöz juthassanak azokkal szemben, akik kizárólag versenynek kitett tevékenységeket végeznek. A villamosenergia- és földgázpiaci irányelvek átültetése a különböző tagállamok esetében nem egyformán történt, és egyes esetekben lehetővé tette vertikálisan integrált átvitelrendszer-üzemeltető, illetve termelő és ellátó vállalatok kialakulását.

7.2 A nemzeti energiaszabályozó testületek hatáskörének növelése, amely biztosítja a pártatlan hálózatüzemeltetést és általában az engedélyezett infrastruktúrák részrehajlástól mentes működését. Ez a liberalizáció lényeges alkotóeleme (átviteli, elosztó és mérő tevékenységek a villamosenergia-szektorban; szállítás, elosztás, mérés, tárolás és visszaalakítás a földgázszektorban).

7.3 Az Energiaszabályozói Együttműködési Ügynökség kulcsszerepe, a független nemzeti testületek tevékenységének ellenőrzése révén. Egy nemzetek fölötti szabályozási hatóság felállítás, amelynek feladata, hogy ellenőrizze az egyes részt vevő országok tevékenységeit, világosan meghatározott szabályozási együttműködést eredményezne, csökkentve az egyenlőtlenégeket az EU egészének perspektívái és az egyes országok kilátásai között, és megkönnyítené az integrált energiapiac felé vezető megoldások megtalálását.

7.4 A termelési struktúrától független átvitelrendszer-üzemeltetők kialakítása, amelyek együttműködnek a hatékony energiaelosztási megoldások érdekében. A vertikálisan integrált vállalatokhoz tartozó átvitelrendszer-üzemeltetők többnyire előnyben részesítik a velük kapcsolatban álló vállalatokat, aminek következtében az új versenytársak súlyos információhiányba kerülnek. A nagymértékben integrált vállalatokon belül a beruházási tevékenység gyakran torzul, mivel a domináns vállalatnak nem érdeke a hálózat minőségének javítása, hiszen az főként a versenytársakat segítené. Az átvitelrendszer-üzemeltetők hivatalos, valódi szétválasztása azonos hálózat-hozzáférési biztosítékokat nyújtana minden szállítónak, és lehetővé tenné a hatékonyabb hálózatüzemeltetéshez és végső soron az alacsonyabb fogyasztói árakhoz szükséges technológiai fejlesztéseket.

7.5 Nagyobb átláthatóság kialakítása és a piaci hozzáférés javítása a villamosenergia- és földgázpiac likviditásának növelése érdekében. A piacon (a láncban részt vevő felek között) nincs elegendő tájékoztatás a megbízhatósággal és a határidőkkel kapcsolatban. Szembetűnő a hagyományos piaci szereplők és versenytársaik közötti kiegyensúlyozatlanság az információkhoz való hozzáférés tekintetében. A nagyobb átláthatóság minimalizálná az új piaci szereplők belépési kockázatát, és csökkentené a

piacra jutás akadályait, növelve a nagykereskedelmi piacok és ezáltal az árjelzések iránti bizalmat. Mindenképpen biztosítani kell az információk bizonyos mértékű egységességét, hogy – nem tévesztve szem elől a közös stratégiai/üzleti titoktartás jelentőségét – ne legyen helyük a valódi piaci átláthatóságot veszélyeztető következtelen értelmezéseknek.

7.6 Az információkhoz való hozzáférés garantálása minden piaci szereplő számára, a piacba vetett bizalom megszilárdítása és a piac megfelelő fejlődésének biztosítása érdekében. Számos szereplő kevésbé bízik az árképzési mechanizmusokban. A földgázimport-szerződések az olajszármazékok termékkosara alapján kiszámított árindexeket veszik alapul, ezért az árak szigorúan követik az olajpiaci trendeket. Ez az összefüggés tükröződik a nagykereskedelmi árakban is, amelyeket nem a piaci kínálat és kereslet alakít, ami veszélyezteti az ellátás biztonságát. A hosszú távú importszerződések esetében nem figyelhetők meg a piaci dinamikán alapuló árképzési mechanizmusok felé mutató világos tendenciák.

7.7 Rendkívül részletes követelmények kialakítása a villamosenergia- és földgáztermelés átláthatóságának biztosítása érdekében. A kínálatra és a keresletre vonatkozóan pontos rövid távú előrejelzésekre van szükség. Ezeket a követelményeket a villamosenergia-termelőknek is be kellene tartaniuk; e cél érdekében szélesebb hatáskört kell biztosítani a nemzeti szabályozóknak.

7.8 Derivatívapiacok kialakítása. A derivatívák nemcsak az árkockázatok kezelésének hatékony megoldását jelentik, hanem a villamosenergia- és földgázpiac fejlesztésének természetes eszközét is. Jóllehet a villamosenergia-piacokon közvetlenül vagy közvetve folynak már egy ideje tárgyalások derivatívaszerződésekről, és így történt némi előrelépés az egységesedés felé, továbbra is sok teendő maradt, és nyilvánvaló egyenlőtlenések mutatkoznak az európai földgázpiacon. Míg egyes piacokon viszonylag nagyfokú liberalizáció tapasztalható (pl. Egyesült Királyság), más országokban nincs is valódi azonnali földgázpiac (pl. Olaszország).

7.9 A tárolási berendezések szabályozása, oly módon biztosítva a harmadik felek számára az átlátható és megkülönböztetésmentes hozzáférést a piacon kínált kapacitásokhoz, hogy megelőzzük a kapacitáshalmozást.

7.10 Egyértelmű kritériumok megállapítása annak eldöntésére, mikor és hogyan kell harmadik felek számára hozzáférést biztosítani a piacon felkínált tárolókapacitáshoz.

7.11 Az LNG terminálokhoz való hozzáférés átlátható, részletes szabályainak megállapítása, amelyek alapján azonosíthatóak a mentességet élvező infrastruktúrák. Megfelelő szabályokat kell kialakítani az *open season* eljárás alkalmazására vonatkozóan. Ennek az eljárásnak a bevezetése, amely a még ki nem épített kapacitások előzetes lefoglalásának mechanizmusára irányul, nem feltétlenül jelent elegendő biztosítékot a szereplők számára a nagyobb hozzáférés biztosítására, mivel a nemzeti szállítási hálózaton rendelkezésre álló szállítási kapacitások allokációjánál – az eljárás részeként – elsőbbséget kell biztosítani a

mentességet élvező vezetékeket vagy LNG terminálokat kiépítő vállalkozásnak. Ráadásul a fennmaradó 20 %-nyi kapacitás allokálására vonatkozó eljárás akadályozhatja a földgázellátási piacon folytatott verseny fejlődését, mivel azoknak kedvez, akik ezt a 20 %-os piacot hosszú távú szerződésekkel próbálják telíteni, az azonnali piacok és az ellátás rugalmasságának rovására.

7.12 Az uniós versenyszabályokat tiszteletben tartó kétoldalú, hosszú távú, utólagos ellátási megállapodások azonosítása. A kiskereskedelmi piacon a verseny igen korlátozott. A hosszú távú, a nyílt végű, illetve a hallgatólagos meghosszabbítási lehetőséget magukba foglaló szerződések, valamint a hosszú felmondási időszakok kumulatív hatása alapvető akadályt jelenthet a verseny számára. Az ipari végfelhasználók, illetve a termelők (a hagyományos piaci szereplők) hosszú távú szerződéses kötelezettségei országról országra változnak. Ugyanakkor növekvő igény mutatkozik egy nagyobb mértékben a versenyre támaszkodó – a nem hagyományos piaci szereplők által történő – ellátás iránt; összeurópai ellátásról nem beszélhetünk, és ezt a kérdést alaposan meg kell vizsgálni. A verseny jelenlegi szintje (kevés szolgáltató) különösen elégtelennek mutatkozik a magas koncentrációt mutató tagállamokban (Ausztria, Belgium). A gázszolgáltatás módjával kapcsolatos megkötések, valamint a szolgáltatók által a fogyasztási pontokon alkalmazott korlátozó magatartások számos aggályt vetnek fel a versennyel kapcsolatban.

7.13 A liberalizációs folyamat kiteljesedésének ösztönzése a villamos energia és földgáz kiskereskedelmi piacain. Az európai polgárok csakis egy valódi kiskereskedelmi piac révén élvezhetik a verseny előnyeit. Ez olyan egyszerűsített piaci hozzáférési szabályok bevezetését jelenti, amelyek biztosítják a kistermelők és szolgáltatók hozzáférést a piachoz, illetve ösztönzik a piac likviditását és a versenyképesebb árakat. A likviditás biztosítása alapvető a szereplők árképzési folyamatokba vetett bizalmának növelése érdekében mind a villamosenergia-piacon, mind a földgázelosztó pontokon. Ez – különösen az utóbbi esetében – lehetővé teszi a termékekkel való kapcsolat megszüntetését.

7.14 A liberalizált villamosenergia- és földgázpiac kulcsszerepe a lakosság és a vállalati szféra *intelligens* energiafogyasztással

kapcsolatos fokozottabb tudatosságának kialakításában, amely költségmegtakarításhoz és a kibocsátások ellenőrzéséhez vezethet. Ehhez szükség van a nagyközönség nevelésére a jelenleg rendelkezésre álló energiaforrásokkal és az alternatív energiaforrásokkal kapcsolatban (megújuló energia), hogy a jelenlegi hiányra való tekintettel a fogyasztók megértsék az energia életbevágó jelentőségét. A fogyasztásnak megfelelően alakítható végfelhasználói szerződések igen lényegesek mind az energiamegtakarítás, mind a végfelhasználók által viselt költségek szempontjából.

7.15 Felelős energiafelhasználókként a fogyasztóknak – annak érdekében, hogy érvényesíteni tudják jogaikat, nem utolsósorban fogyasztói jogvédő szervezeteken keresztül – tájékoztatást kell kapniuk arról, hogy a szabályozó hatóságok betartják-e, vagy megsértik a szabályokat.

7.16 A keresletnek megfelelő kínálat biztosítása csúcspont idején is. A villamos energia területén ez a probléma a termelőkapacitások, illetve a hálózat energiaszállítási kapacitásai szintjén mutatkozik; a földgáz esetében elegendő import- és tárolási kapacitásnak kell rendelkezésre állnia. Mindkét esetben ismert tény, hogy az importkapacitás különösen korlátozott, mivel a szállítási kapacitásokat a hagyományos piaci szereplők akár 20 vagy még több évre előre lefoglalták hosszú távú szerződésekkel. Ez azt jelenti, hogy – mind nemzeti, mind uniós szinten – a lehető leggyorsabban be kell indítani az új projekteket, illetve a villamosenergia- vagy földgáz-infrastruktúrák (földgázvezetékek) átalakítására/kiterjesztésére vonatkozó projekteket. A visszaalakító termináloknak elsődleges jelentőségük van: elsősorban a mediterrán térségben kulcsszerepet játszanak a főbb termelő országokkal (Libia, Algéria) való kapcsolat tekintetében.

7.17 A szolidaritás növelése: az uniós tagállamoknak mind regionális, mind kétoldalú szinten együttműködési megállapodások megkötését kell szorgalmazniuk, amelyek kölcsönös segítségnyújtást és együttműködést irányoznak elő arra az esetre, ha valamelyik tagállam – közvetlenül neki fel nem róható körülményekből kifolyólag – energiahiánnyal szembesül.

Kelt Brüsszelben, 2008. április 22-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Dimitris DIMITRIADIS